לכהן לכהן ולא ללוי אימא אף לכהן מאי טעמא דר' עקיבא דכתיב [1]ואל הלוים תדבר ואמרת אליהם בלוים קא משתעי קרא ואידך כדר' יהושע ב"ל דאמר ר' יהושע ב"ל [א]בעשרים וארבעה מקומות נקראו כהנים לוים וזה אחד מהם [2]והכהנים הלוים בני צדוק ור"ע הכא לא מצית אמרת דכתיב [3]ואכלתם אותו בכל מקום מי שיכול לאוכלו בכל מקום יצא כהן שאין יכול לאוכלו בבית הקברות ואידך כל היכא דבעי דלא בעי חומה ואי אכיל ליה בטומאת הגוף לא לקי ההיא גינתא דהוה שקיל רבי אלעזר בן עזריה מעשר ראשון מינה אזל ר"ע אהדריה לפתחא לבי קברי אמר [א] עקיבא בתרמילו ואנא חיי איתמר מפני מה קנסו לוים במעשר פליגי בה רבי יונתן וסביא חד אמר [א]שלא עלו בימי עזרא וח"א כדי שיסמכו כהנים עליו בימי טומאתן בשלמא למאן דאמר שלא עלו משום הכי קנסינהו אלא למ"ד כדי שיסמכו עליו כהנים בימי טומאתן משום כהנים קנסינהו ללוים אלא כולי עלמא קנסא שלא עלו בימי עזרא והכא בהא קמיפלגי מר סבר קנסא לעניים ומר סבר כהנים בימי טומאתן עניים נינהו בשלמא למאן דאמר קנסא לעניים משום הכי אהדריה ר"ע לפתחא לבי קברי אלא למאן דאמר לכהנים אמאי אהדריה לפתחא לבי קברי הכי קאמר ליה אי דקא אתית בתורת קנסא אית לך ואי קא אתית בתורת חלוקה לית לך ומנא לן דלא סליקו בימי עזרא דכתיב [4]ואקבצם אל הנהר הבא על אהוא ונחנה שם ימים שלשה ואבינה בעם ובכהנים ומבני לוי לא מצאתי שם אמר רב חסדא בתחלה לא היו מעמידים שוטרי' אלא מן הלוים שנאמר [5]ושוטרים הלוים לפניכם עכשיו אין מעמידין שוטרים אלא מישראל שנאמר [ג]ושוטרים הרבים בראשיכם:

מתני' [ב]בת ישראל שניסת לכהן תאכל בתרומה [ג]מת ולה הימנו בן תאכל בתרומה ניסת ללוי תאכל במעשר מת ולה הימנו בן תאכל במעשר [ד]ניסת לישראל לא תאכל לא בתרומה לא במעשר מת ולה הימנו בן לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר מת בנה מישראל תאכל במעשר מת בנה מלוי תאכל בתרומה מת בנה מכהן לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר

בת

לכהן ולא ללוי. בתמיה הא ודאי קרא לוים קאמר: **בני צדוק.** וצדוק כהן הוה וקרא לבניו הלוים: **ר"א בן עזריה.** כהן הוה כדאמר בברכות (דף כז:) דהוא עשירי לעזרא: **עקיבא בתרמילו.** משום דר"ע [ד]רעיא דכלבא שבוע הוה: **תרמילו.** חמת של עור בשטייל"א בלע"ז ורועה נותן בה פתו ותולה בצוארו: **מפני מה קנסו לוים במעשר.** לאו לעיל קאי דטעמא דהכא לאו משום קנסא אלא משום דכהנים נמי לוים איקרו כדאמרן אלא דאמר בכמה דוכתין בהש"ס בתר דקנסינהו עזרא (חולין דף קלא:) ובמסכת סוטה (דף מז:) תנן יוחנן כ"ג העביר הודיית המעשר ואמר מפני שאין מפרישין אותו כתקנן דרחמנא אמר יהבה ללוים ואנן יהבינן לכהנים והכא נקט לה משום דקבעי למיפרך עלה מהא דרבי עקיבא דאהדריה לפתחא לבי קברי: **אלא ר' עקיבא מ"ט אהדריה כו'.** למ"ד קנסא לכהנים קפריך אם איתא דתקנתא לכהנים הואי מי הוה מהדר ר"ע לפתחא לבי קברי נהי נמי דקרא בלוים כתיב מיהו ר"ע לבתר דקנסינהו עזרא הוה: **ושוטרים הרבים בראשיכם.** דהיינו ישראל שהם רבים מלוים: **מתני' ניסת ללוי.** אחר שילדה מכהן: **תאכל במעשר.** ולא בתרומה דהדר הויא זרה: **מת ולה הימנו בן תאכל במעשר.** בשביל בנה והאי בן פסיל לה מתרומה שהרי יש לה זרע מן הזר וכתיב (ויקרא כב) וזרע אין לה ושבה והרי יש לה זרע ואע"ג דקרא בבת כהן כתיב מרבינן מיניה בגמרא [ה] נמי בת ישראל האוכלת בשביל בנה כהן וניסת לזר ומת שחוזרת ואוכלת בשביל בנה הלכך כי היכי דבת כהן כי אית לה זרע מישראל לא הדרה בת ישראל [א] האוכלת בשביל בנה כהן נמי כי אית לה זרע בין מלוי או מישראל לא הדרה אוכלת בשביל בנה כהן:

בת

מאי טעמא דר"ע. לכאורה נראה דר"מ ור"א פליגי בפלוגתא דר"ע ור' אלעזר בן עזריה דר"מ דלעיל כר"ע ותימה דבפ' המוכר את הספינה (ב"ב פא: ושם) אמר דיהיב ליה לכהן וכר' אלעזר בן עזריה והתם מתרץ לה בין לר"מ בין לרבנן וי"ל דאליבא דרבנן מוקי לה התם כר"א בן עזריה אבל לר"מ אית ליה לאוקומי בתר דקנסינהו עזרא דלכ"ע לכהן ואפילו למ"ד קנסא לעניים יכול ליתן לכהן עני:

מי שיכול לאוכלו בכל מקום. וא"ת לר"מ דאוסר לזרים מ"ט דמעשר ללוי ולא לכהן דלא מצי דריש כר"ע מי שיכול לאוכלו בכל מקום דמהאי טעמא דאסור לזרים אסור לאוכלו נמי בטומאת הגוף וא"א לאוכלו בבית הקברות וי"ל דאע"ג דאסור לזרים גזירת הכתוב הוא ואכלתם אותו בכל מקום:

מפני מה קנסו לוים במעשר. פי' ר"י [ו] דלא עלו בהדיא אלא עלו בעזרא והיה הכהן בן אהרן עם הלוים במעשר הלוים ואיכא למימר דהכי קאמר כשיבאו הלוים לחלוק בבית הגרנות יבואו עמהם הכהנים וקשה דלר' אלעזר בן עזריה דלא שקלי לוים כלל בתר קנסא אלא כהנים הא לא משתמע מההוא קרא דהא ליכא למימר שהיו הכהנים עם הלוים לקבל מהם מעשר משלהם דהא בשלהם לא קנסום כדמוכח בפ' הזרוע (חולין דף קלא:) וי"ל דלר"א בן עזריה לא נמנעו הלוים מכל וכל מלילך לבית הגרנות לחלוק במעשר כדמוכח פ"ב דכתובות (דף כו. ושם) וכ"ש בימי עזרא שעדיין לא פשט הקנס ולכך נאמר שילך הכהן עם הלוים ולמ"ד קנסא לעניים נקט כהן עם הלוים משום דשכיחי עניי כהנים טפי לפי שאין עסוקין במלאכה אלא בעבודת בית המקדש וגם אין להם קרקעות וה"ה עניי ישראל למ"ד מעשר מותר לזרים והר' יוסף אומר דנפקא לן מדכתיב במלאכי (ג) הביאו את כל המעשר אל בית האוצר דבית האוצר הוא לשכה שתקן עזרא לתת שם תרומת כהנים כדכתיב בעזרא (נחמיה י) וכיון שמלוה לתת שם מעשר אם כן של כהנים הוא וקי"ל (מגילה דף טו.) מלאכי זה עזרא ולמ"ד קנסא לעניים מלוה לתת לכהנים משום דעניים שכיחי בהו כדפרישית:

מר סבר קנסא לעניים. דוקא ולא לכהנים עשירים ואליבא דר"ע פליגי דלר"א בן עזריה דשקלי כהנים מן התורה אפי' עשירים בתר דקנסינהו נמי דהוי לכהן ולא ללוי כדמוכח בהזרוע (חולין קלא:) ובפרק ב' דכתובות (דף כו. ושם) שקלי נמי כהנים עשירים דלדידהו לא קנים עזרא שהרי עלו וקנסא לעניים דקאמר הכא אין לפרש דוקא לעניי לוים ולא עניי ישראל וכהנים דא"כ נשתכרו עניי לוים במה שלא עלו ועוד דמשמע הכא דלאו הוו כהנים בימי טומאתן עניים הוו שקלי לכ"ע אע"ג דמדאורייתא לר"ע ללוי ולא לכהן אלא ודאי עניים דקאמר אפילו עניי ישראל וכהנים ומיהו למ"ד מעשר ראשון אסור לזרים אין נראה שיתנן לעניי ישראל כדי למוכרו דמילתא דלאתי לידי תקלה לא הוו מתקני רבנן דאיכא למיחש דלמא אתי למיכליה וכה"ג אמרינן בפ"ב דכתובות (שם) ונראה דלר"ע לא הפקיע עזרא כח הלוים מכל וכל להשוותן לכהן ולישראל שלא יטלו מעשר אלא עניים ולא עשירים אלא לוים בין עניים בין עשירים היו נוטלים לעולם כדמשמע בכמה דוכתין שהיו נוטלין בתורת לויות דתנן בגיטין (דף ל.) המלוה מעות את הכהן ואת הלוי להיות מפריש עליהן [ב] ואיתא בגמרא (שם:) ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר לאביך בידי ובהזרוע (חולין קלא:) ובפ"ב דכתובות (דף כו.) פריך הש"ס מעשר ראשון דלוי הוא וטעמא כיון דמעיקרא היה המעשר של לוים לבדם לר"ע דיין שיקנסום ליתן גם לאחרים עמהם למר לעניים ולמר לכהנים וסתמא בכל דוכתא כר"ע ולר"א בן עזריה דאמר מדאורייתא אף לכהן בתר קנסא לכהן דוקא כדאמר בפ' שני דכתובות (שם) ולדידיה דוקא מעשר ראשון מוקה לכהונה ולא לר"ע תדע דלמ"ד לעניים היאך יהיה חזקה לכהונה ולר"א בן עזריה מה שבטל יוחנן את הוידוי (סוטה דף מז:) אף על פי שדינו היה לכהנים כמו ללוים מכל מקום כיון דנלטוו לתתו אף ללוים כי שכר הוא לכם חלף עבודתכם (במדבר יח) כשמפקיעין אותו מלוים לתת כולו לכהנים אין זה כמצותו:

ומבני לוי לא מצאתי שם. והא דתנן בקדושין (דף סט.) עשרה יוחסין עלו מבבל וקתשיב לוים וקרא נמי כתיב (עזרא א) ויקומו ראשי האבות ליהודה ובנימין והלוים וגו' אלמא עלו פרש"י בעשרה יוחסין (שם) דאותן לוים שעלו עמו היו קלועי בהונות כשאמר להם נבוכדנצר שירו לנו משיר ציון עמדו וקצצו בהונותיהן ואמרו איך נשיר את שיר ציון ולפי שלא מצא שם ראויים לשיר עמד וקנסם ואפילו למאן דאמר עיקר שיר בפה מכל מקום הקפיד משום דאיכא נמי מלוה בכלים:

ולימא

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"א מהל' מעשר הלכה ד:

כב ב מיי' פ"ו מהל' תרומות הל' ג טור יו"ד סי' שלא:

כג ג מיי' שם הל' יב:

כד ד מיי' שם הל' ח:

◆

מוסף רש"י

וזה אחד מהם. זה מפורש מכאן לכך נקיט ליה במילתיה (המפרש תמיד כו:). **והכהנים הלוים בני צדוק.** דע"כ לצדוק כהן הוי וקרי להו לבניו לוים על שם שמשבטו לוי הם, ולאו שמעתי לוים שמשים, כמו (במדבר יח) וילוו עליך וגו' (חולין כד:). **מפני מה קנסו לוים במעשר.** מקרא מפורש לא מצאתי שקנסם, אבל דוגמא יש לדבר שכתוב בעזרא בסופו (נחמיה י) והיה הכהן בן אהרן עם הלוים בעשר הלוים, למדנו שלא האמינום על תרומת מעשר ולא היו חולקין להן מעשר כתיקון אלא בפני הכהנים (חולין קלא:).

◆

תוספות ישנים

(בחזור לאלפיות) [ואידך] כריב"ל דאמר בעשרים מקומות וכו' והקשה הר' שמואל מאיווריי"א היכי מצינן למימר דהאי קרא מיירי בכהנים והכתיב בההוא ענינא ונתתם ממנו תרומת ה' לאהרן הכהן וא"כ בלוים מיירי שנותנים תרומת מעשר לכהן דאי בכהנים הא לא מחייבי להפרישה דשלהם היא. וא"ל דמ"מ איירי קרא גם בלוים דלוים כתיבי אבן גם בכהנים איירי. וזה א"א לומר. דא"כ מאי מוכח ר' עקיבא מואכלתם אותו בכל מקום דלא איירי קרא בכהנים הא כיון דאיירי קרא בלוים וכהנים מצינן למיקם ואכלתם אותו אלוים ושמא י"ל דספיר איירי בכהני' ור"ל ונתתם אותו לאהרן הכהן כלומ' ונתתם שצריך שיהא נתון כבר ממנו תרומת ה' שהפרים' הישראל או הלוי מן המעשר עוד אומר מורי הר"י דלעולם נאמר דאיירי קרא גם בלוים ובכהנים ומ"מ קרא דונתתם אלוים קאי ואין להקשות א"כ היכי מוכח רבי עקיבא מואכלתם אותו דלא איירי קרא בכהנים כיון דאיירי קרא בתרוייהו תלינן למיקם ואכלתם בלוים אבל לעולם איירי קרא אף בכהנים וי"ל דזה לא קשה מידי דהא ודאי כולי קרא לא איירי אלא בלוים אליבא דרבי עקיבא שהרי ואכלתם אותו בכל מקום נתינת טעם הוא לכל הפסוק דהכי משמע דכתיב ואכלתם אותו בכל מקום חלף עבודתכם באהל מועד וא"כ הפסוק נותן טעם לדבריו שיאכלו כל אותם הנזכרים למעלה חלף העבודה וא"כ כל הפסוק דכתיב לעיל מיניה דואכלתם לא איירי אלא במה שהפסוק דואכלתם מדבר. וקרא דואכלתם לא מצי מיירי בכהנים דהא כתיב בכל מקום כדמפרש תלמודא מי שיכול לאכלו ימי' [והרין] דלא איירי כלל בכהנים אליבא דר"ע כ"כ לראש"י: ומר סבר דוקא לעניים נראה דפליגי אליב' דר"ע דאמר דקודם הקנס היה ללוי ולא לכהן אבל לרבי אליעזר דאמר דקודם הקנס היה לכהן וללוי א"כ יחלוקו אליבא דידיה ויאמרו קנסא לעניים פירוש [לכהנים וללוים עניים ולאידך מ"ד] לכהנים בימי טומאתן לבד וא"כ עשירים כהנים נקנסו והלא מה פשעם ומה מעלתם הלא לא קנס עזרא רק לוים משום טעמא דמפרש אלא נראה דאליבא דר"ע פליגי. ונראה דהלכה כרבי עקיבא דהא פליגי אליביה יכוה ניחא מסיפא דמעשה שהיו כלים בספינה שנתן רבן גמליאל המעשר ראשון לר' יהושע בן חנניה שהיה לוי ואמאי הלא קנסינהו עזרא ורבי (נמליאל) [גמליאל] לאחר קנסא הוה. אלא ודאי לרבי עקיבא ניחא דמתחלה היה ללוי דווקא ועזרא קנסינהו ונתנו לכהן וללוי כניים ורבי יהושע עני היה ורבי אליעזר סבר שהיה בתחלה לכהן וללוי ולבתר קנסא היה לכהן דווקא. וכמו כן ניחא הא דאמרינן יוחנן כהן גדול ביטל את הוידוי משום דקרא משמע שנותנו ללוי דוקא ולבתר קנסא היה לכהן וללוי: שנאמר שוטרים בראשיכם. אין זה פסוק בכל המקרא. ושמא היינו דכתיב ואשימם בראשיכם (דברים א) לו:

מסורת הש"ס

א) בכורות ד. חולין כד: [תמיד כו.], ב) ק"א אלא כדי עקיבא מ"ט אהדריה לפתחא לבי קברה, ג) פסוק זה לא נמצא בתנ"ך [ועי' יעב"ץ], ד) [כתובות סב:], ה) [לקמן פז.], ו) [ויקן פרש"י בחולין קלא: ד"ה כתרו].

◆

תורה אור השלם

1. ואל הלוים תדבר ואמרת אלהם כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם והרמתם ממנו תרומת יי מעשר מן המעשר: במדבר יח כו
2. והכהנים הלוים בני צדוק אשר שמרו את משמרת מקדשי בתעות בני ישראל מעלי המה יקרבו אלי לשרתני ועמדו לפני להקריב לי חלב ודם נאם אדני אלהים: יחזקאל מד טו
3. ואכלתם אתו בכל מקום אתם וביתכם כי שכר הוא לכם חלף עבדתכם באהל מועד: במדבר יח לא
4. ואקבצם אל הנהר הבא אל אהוא ונחנה שם ימים שלשה ואבינה בעם ובכהנים ומבני לוי לא מצאתי שם: עזרא ח טו
5. והנה אמריהו כהן הראש עליכם לכל דבר יי וזבדיהו בן ישמעאל הנגיד לבית יהודה לכל דבר המלך ושטרים הלוים לפניכם חזקו ועשו ויהי יי עם הטוב: דברי הימים ב יט יא

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מת ולה הימנו וכו' בת ישראל נמי האוכלת בשביל בנה כהן כי אית לה כצ"ל: (ב) תוס' ד"ה מר סבר וכו' מפרים עליהן וכן התם בגמרא:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אמר עקיבא בתרמילו ואנא חיי. עיין במהרש"א בחדושי אגדות:

◆

לעזי רש"י

בשטייל"א [בוטייל"א]. חמת קטנה.

◆

תוס' חד מקמאי

מתני' בת ישראל שנשאת לכהן אוכלת בתרומה מת ויש לה ממנו בן תאכל בתרומה. נשאת ללוי תאכל במעשר מת ולה ממנו בן תאכל במעשר. נשאת לישראל לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר. מת ולה ממנו בן לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר. מת בנה מישראל תאכל במעשר. מת בנה מלוי תאכל בתרומה. מת בנה מכהן לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר בת כהן שנשאת לישראל לא תאכל בתרומה מת ולה הימנו בן לא תאכל בתרומה נשאת ללוי תאכל במעשר. מת ולה הימנו בן תאכל במעשר נשאת לכהן תאכל בתרומה מת ולה הימנו בן תאכל בתרומה מת בנה מכהן לא תאכל בתרומה מת בנה מלוי לא תאכל במעשר מת בנה מישראל חוזרת לבית אביה ואוכלת בתרומה וע"ז נאמר ושבה אל בית אביה כנעוריה:

ו) ר"ל דבריפא דקרא כתיב שם הבו לכם אנשים וגו' וידועים לשבטיכם אלמא דמישראל איירי.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com